

KUNGL. VITTERHETS
HISTORIE OCH
ANTI KVITETS AKADEMIEN

ÅRSBOK 2021

STOCKHOLM 2021

LARS HARTMAN

DE SOM I JUNI 1952 ryckte in på studentkompaniet vid Kungl. Upplands regemente i Uppsala – i en nu svunnen värld – mötte bland de krigsmän av föregående årskull som under den första tiden skulle vara deras förmän och mentorer korpralen Lars Hartman, då filosofie och teologie studerande, med tiden professor i Nya testamentets exegetik. Redan efter någon vecka åtnjöt han bland sina lärjungar och skyddslingar, rekryterna, det anseende som i denna trotsigt hyperkritiska miljö kunde förvärvas endast genom en ovanlig kombination av gott omdöme, duglighet, lugn, humor, fasthet och vänlighet. Jag vet besked, ty jag var med. Som ”storebror” karakteriseras Lars Hartman utan negativa övertoner av en något yngre professorskollega. Man vill gärna tillägga: en av detta i dag utrotningshotade släkte av storebröder som tyst svarade för att grusgången in till prästgården var krattad till helmålsringningen. Svenska kyrkan var på ett diskret men påtagligt sätt hans hem.

Lars Hartman föddes i Uppsala den 2 mars 1930 som son till prästen Olof Hartman och hans hustru Ingrid, f. Olsson. Olof Hartman, som år 1948 efterträdde Manfred Björkqvist som direktor för Sigtunastiftelsen, var en känd och ansedd förkunnare, psalmdiktare, författare till romaner och framför allt till kyrkospel, en genre som han kan sägas ha introducerat i Sverige.

Lars Hartman lade den gedigna filologiska grunden till sin vetenskapliga bana med en filosofie kandidatexamen i Uppsala 1953, avlade teologie kandidat-examen 1957, lade till en filosofie magisterexamen 1959 och blev teologie licentiat två år senare. År 1966 disputerade han med avhandlingen *Prophecy Interpreted*. Det är en undersökning av apokalyptiska motiv i bland annat senjudiska texter och i de tre första evangelierna. Avhandlingen, som blev internationellt uppmärksammat, meriterade för docentur i Uppsala 1967 och ledde också till en inbjudan att verka som gästprofessor vid Harvard University, en befattning som Hartman innehade åren 1968–1969. Den fortsatta forskningen kom att i hög grad präglas av ett metodiskt spårande av gammaltestamentliga och judiska element i Nya testamentet, som förblev det centrala föremålet för Lars Hartmans vetenskapliga gärning.

Redan 1960 hade Hartman utnämnts till assistent vid Teologiska institutionen i Uppsala. Under docenttiden upprätthöll han under hela sex år, 1971–1977, ett förordnande som professor vid institutionen, och 1978 utnämndes han till ordinarie professor i Nya testamentets exegetik. Det ämbetet skulle han bekläda till pensionsavgången år 1995. Under åren 1989–1995 var han emellertid tjänstledig från sin professur för att leda arbetet vid Svenska kyrkans då nygrundade forskningsråd. Hans beslut att åtaga sig den uppgiften visar att den urgamla historiska förbindelsen mellan kyrka och universitet för honom var en självklarhet, inte i den meningen att trossamfundet skulle ha någon makt över det fria vetenskapliga arbetet vid de akademiska institutionerna, men väl i den meningen att den forskning som bedrevs inom kyrkans ram skulle hålla samma vetenskapliga mått som universiteten. Det var den intellektuella nivån han arbetade för att etablera och vidmakthålla.

I sin installationsföreläsning behandlar Lars Hartman de verser i Markusevangeliets första kapitel som berättar om hur Jesus döptes av Johannes döparen; han gör evangelietexten till utgångspunkt för en genomgång av de analysmetoder som den dåtida nytestamentliga exegetiken förfogade över. Här visar han sig vara inte endast en lärd filolog utan

Foto: Kungl. Vitterhetsakademien.

också en skrifttolkare med skarp lyhördhet för de bibliska texterna i deras egenskap av bärare av litterär kommunikation. Öppenheten för den aspekten av det exegetiska arbetet skulle också komma att bli karakteristisk för hela hans forskar- och lärargärning. Kolleger och lärjungar betonar att Lars Hartmans styrka som vetenskapsman framför allt låg i hans vakna och lyssnande analytiska skarpsinne. Från hans produktion under professorstiden skall här nämnas den kommentar till Kolosserbrevet som utkom 1985 och det stora arbetet i två volymer om Markusevangeliet, som utgavs 2004–2005. Hans vetenskapliga gärning omfattade handledning av flera doktorander. Som lärare och handledare betecknades han som omutligt krävande men också prestigefri, hjälpsam och förstående. Han drabbades på senare år av en försvagad syn, som mot slutet hotade att övergå i blindhet. Nedsatt hörsel plågade honom också mot slutet av hans aktiva tid. Boken *Bara Markus. Text- och läsarorienterade studier till Markusevangeliet*, som utkom 2018, var den dyrt förvärvade frukten av en heroisk kamp med de kroppsliga svagheter. Lars Hartman avled i Uppsala den 27 november 2019, 89 år gammal.

Lars Hartman var inte endast *ledamot* av flera lärda samfund, bland dem Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien och Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala. Han var en i högsta grad *aktiv* medlem i samfundens styrelser. Att samarbeta med honom i dessa församlingar var en värdefull och lärorik förmån. Han och jag företrädde mycket ofta samma ståndpunkt i de många frågor som kunde hamna på dessa samfunds rådsbord. Att denna ståndpunkt inte sällan till slut omfattades av församlingens majoritet var för det allra mesta Lars förtjänst. Medan jag skyndade mig att kortfattat och i högt tempo framföra min mening i början av överläggningen dröjde Lars, lyssnande och prövande, till slutet, utvecklade sedan sin ståndpunkt eftertänksamt och utan brådska, med beaktande av de motargument som framförts, och med en ofta sententiös slutkläm, som övertygade de flesta.

Den praktiska duglighet som kännetecknade korpral Hartman vid Livkompaniet på I 8 år 1952 följde den lärde exegeten livet igenom. Hans

fleråriga insatser för vården av Stenhuset, Kungl. Vetenskapssamhällets boning i Uppsala, och för Vitterhetsakademiens främsta slott, Stjernerund vid Vättern, var av stort och bestående värde. Men inte endast dugligheten förblev; också studentbeväringens ljusa lynne, människovänlighet och förmåga till vänskap förblev oförändrade. Till dessa gåvor hade under åren kommit att läggas ett rikt mått av lågmäld klokhet.

Stig Strömholm